

Työpajakeskustelu kulttuuripoliittiseen selontekoon liittyen 16.4.2024

Pohjois-Savon kulttuurifoorumissa Lapinlahdella

ma.erityisasiantuntija Taina Laitinen ja hankepäällikkö Arja Laitinen

Taustakysymykset keskustelussa:

1. Minkä tekijöiden tai muutostrendien tulisi ohjata kulttuuripalvelujen kehitystä tulevien 15 vuoden aikana?
2. Miten yhdenvertaiset ja saavutettavat kulttuuripalvelut tulevaisuudessa turvataan?
3. Mitä valintoja joudumme tulevaisuudessa tekemään? Mitä priorisoidaan?
4. Nosta esiin 2–3 asiaa, jotka alueemme näkökulmasta tulisi kulttuuripoliittisessa selonteossa ehdottomasti huomioida.
5. Miten taiteen ja kulttuurin yhteiskunnallinen vaikuttavuus ja koko potentiaali saadaan hyödynnettyä?

Säilyykö yhdistystoiminta jatkossa?

Kulttuuriyhdistyksiä, alan kolmatta sektoria, on Pohjois-Savossa vähän. Yhdistystoiminta on kuitenkin eräänlainen kansalaistaito. Miten saadaan tulevaisuudessa ilmiöiden ympärille tekijöitä/ neljättä sektoria tekemään sitä mitä yhdistykset tekevät tällä hetkellä. Esille nousi myös miten yhdistykset voisivat tukea taidelaitosten toimintaa. Yhdistystoimintaa jossakin muodossa tarvitaan jatkossakin.

Yhdistystoiminnalla ei kuitenkaan korvata kuntien kulttuuritoimintaa. Kunnat eivät voi säilyttää lakisääteistä työtään ja ongelmia pelkästään yhdistysten ratkaistavaksi. Kolmas sektori ei voi ottaa kaikesta koppia. Korostettiin kulttuuritoiminnan ja siihen liittyen tehtävien lakisääteisyyttä, pitäisikö kunnan lakisääteiset tehtävät olla vahvemmin normitettuja, pitäisikö olla enemmän sitovuutta lainsäädännössä.

Alueellinen saavutettavuus ja yhdenvertaisuus on varmistettava

Paneelissa kiinnitettiin huomiota alueelliseen keskittymiseen. Kuntien voimavarat toimia mahdollistajina ovat tällä hetkellä heikot. Isoja kysymyksiä ovat miten pystytään säilyttämään rahat, kulttuurimyönteinen ilmapiiri, mahdollisuudet taiteen tekemiseen ja kokemiseen.

Väestön keskittyminen ja vanheneminen näkyy erityisen hyvin Pohjois-Savossa. Koko Itä-Suomen aliresursointi näkyy tällä sektorilla, yhdenvertaisuus pitäisi taata alueellisesti. Väestön vanheneminen ja yhteiskunnan polarisaatio pitää ottaa vakavasti. Tarve yhteisöllisyyteen ja empatiaan kasvaa. Taiteella on tässä muutosprosessissa iso merkitys. Puheenvuoroissa nousi esille myös yhteisöllisyyden ja kulttuurin merkityksen kasvu monikulttuurisen yhteiskunnan vahvistuessa. Yhteisöllisyys on tärkeää, mutta vaatii myös konkretiaa eli esimerkiksi tiloja. Huolta aiheutti miten kunnat ymmärtävät kulttuuritoimijoiden tilatarpeita, tilojen on lähdettävä tekijöistä ja heidän tarpeistaan.

Perusrahoituksen merkitys nähtiin vahvana. Muutostrendi on eriarvoistuminen ja pahimmillaan taiteesta on tulossa jonkinlainen luksuspalvelu. Pääsymaksujen nousu saattaa vähentää kävijöitä.

Uusien sidosryhmien ja verkostojen luominen on kulttuurialan innovaatiotoimintaa ja kehittämistä, kehittämistyöhön pitäisi myös löytyä erillistä rahoitusta. Eihän myöskään perustutkimuksesta säästetä! Näkökulmalla on hyvä liittymäpinta taiteeseen - taiteen itseisarvosta ei voida säästää. Eli ydin pitää säilyttää (laitokset, tekijät), että voidaan edelleen toimia eri toimialojen verkostoissa ja tehdä laajaa yhteistyötä.

Arvostusta on mukaan ottaminen

Arvostusta on, että taiteen tekijöiden ja kulttuuritoimijoiden tekeminen näkyy ja otetaan huomioon, ääni kuuluu ja otetaan mukaan päättämään, kysytään mielipiteitä. Arvostusta on myös, että hankitaan paikallisilta tekijöiltä tuotteita.

Kulttuurialalla on osaamista toimia pienillä resursseilla. Tästäkin syystä kulttuurialan toimijat kannattaa ottaa mukaan ratkaisemaan hankalia ongelmia. Esimerkkinä kokonaisuusturvallisuus laajasti, yhteisöllisyyden, osallisuuden, resilienssin ja vuoropuhelun kautta.

Arvostusta on myös työnjako, esimerkiksi otettiin kulttuuriperintö. Kulttuuriperinnön säilyttäminen on ammattilaitosten tehtävä.

Kulttuurikasvatussuunnitelmat osaksi opetussuunnitelmia

Kulttuurille pitää altistaa enemmän pienestä pitäen. Kulttuuria pitää myös arkipäiväistää. Kouluilla on tässä iso merkitys ja tehtäväkenttä. Kulttuurikasvatussuunnitelmat opetussuunnitelmiin mukaan velvoittaviksi suunnitelmiksi. Ei ole edes rahakysymys. Kulttuurikasvatussuunnitelma on hyvä työkalu.

Yhteistyö vaatii rakenteita

Kuntien välisestä yhteistyöstä: kunnilla on isoja haasteita kulttuurialan työresursseissa, miksi ei yhdistetä voimavaroja yhteisiksi yöntekijöiksi.

Alueelliseen kulttuurityöhön tarvitaan maakunnittain yhdenvertainen yhteistyörakenne, mukana myös taiteen ja kulttuurin tekijöiden kenttä.

Jo olevia rakenteita on, esimerkiksi alueelliset vastuumuseot ja kirjastot. Yllättäviä organisatorisia esteitä työssä kuitenkin on. Rakenteet pitää saada joustavammiksi. Muistettava myös, että kasvukeskusten lisäksi kulttuuri kuuluu kaikille.

Uusi rakenne on yhteistyön rakentuminen hyvinvointialueen kanssa. Tärkeää on saada kunnan ja hyvinvointialueen välinen yhteistyö kuntoon! Pohjois-Savon hyvinvointialueella ei ole tällä hetkellä kulttuurihyvinvointiohjelmaa, mutta tekeillä on. Käytännöntyössä on paljon ratkaistavia ongelmia. Tavoitteena on kuitenkin toiminnan juurruttaminen rakenteisiin.

Onko kulttuurivihamielisyyttä?

Kulttuurin kuluttamisen polarisaatio: Itä-Suomessa on kulttuurivastaisia enemmän. Pitää tulla kulttuurinkuplista pois, oltava yhteiskunnassa vakavasti otettava alue. Esimerkkinä nostettiin Varkauden hyvinvointikysely, johon vastanneista yli 30% ei ollut käyttänyt mitään kulttuuripalveluita viimeisen vuoden aikana.

Arkipuhe ja brändääminen nähtiin tärkeäksi. Tästä esimerkkinä KYS, tuntuu, että nyt vasta on havaittu hyödyt, että sairaalassa on taidetta. Pitää siis osata kertoa taiteesta ja perustella toimintaa arkikielellä.

Puuttuu liiketoimintaosaamista: tehdään ostaminen helpommaksi

Keskustelussa nousi vahvasti esille liiketoimintaosaamisen merkitys, jonka pitäisi liittyä kaikkeen koulutukseen. Tällä hetkellä toimivalle kentälle tarvitaan tietoa ja koulutusta vaikka hankkeiden kautta. Kuluttajan näkökulmasta taide- ja kulttuurialalla liiketoimintaosaamista tarvitaan, että ostaminen helpottuu.